

ABONAMENTUL:

PE AN 3 COR. 20 FIL.

„ 1/2 „ 1 „ 60 „

„ 1/4 „ — „ 90 „

ÎN STREINĂTATE:

PE AN 6 FRANCI.

„ 1/2 „ 3 „

—o—

Numeri singuratici se vând
în Cluj cu 5 fileri, în alte
locuri cu 6 fileri.

Răvașul

INSERTIUNILE
se plătesc după mări-
mea locului ce ocupă;
fiecare cm. □ costă o-
dată 10 fil., de 2 ori
8 fil., de 3 și mai multe
ori 6 fileri.

—o—

ADRESA:
„RĂVAȘUL”
CLUJ, — KOLÓZSVÁR
6. JÓKAI-UTCA 6.

Redactor resp.: IULIU FLORIAN

Apare în fiecare Sâmbătă

Proprietar-editor: Dr. E. DĂIANU

Sinodul protopopesc.

Cluj, 2 Decembrie n. 1904.

Sinodul districtului protopopesc gr-cat. ținut ieri aici în Cluj, s'a ridicat peste nivelul obicinuit acestor sinoade. Luând poziție, prin hotărârile sale, în chestiunile cele mai importante, cari preocupă astăzi biserica românească unită cu Roma, ba am putea zice, în parte toate bisericile din patrie, sinodul și-a împlinit numai o datorință, ce i-se impunea. Este însă ni-se pare cel dintâi sinod protopopesc, care și-a împlinit aceasta datorință, și încă într'un mod demn, întemeiat pe principii largi de drept; eată ce constituie titlul de onoare al sinodului din Cluj.

Insuși cuvântul de deschidere, rostit de protopopul Clujului, care a presidiat acest sinod micst, a pus sinodul la un nivel mai înalt marcând, prin cuvinte frumoase și prin aprecieri juste, chestiunile cari primează azi opinia publică, în biserica română unită cu Roma. În acest discurs, care sperăm că se va publica în întregime sa cât mai curând, președintele sinodului, amintind nădej-dile frumoase ce le-a deșteptat convocarea *sinodului arhidieceșan*, constată, că astăzi de nou griji și nedumeriri din cele mai serioase cuprind inima fiecărui fiu credincios al bisericei, fie cleric, fie mirean. Pentru-că pe lângă situația excepțională și nedreaptă, în care se găsește și azi clerul bisericei unite, în ce privește cauza mult trăgănată a *congruei*, s'a mai adaus ca un nor amenințator, asupra orizontului bisericei, proiectul numit de reformă școlară a guvernului, care e făurit anume ca, să abată școalele noastre de la menirea lor firească, și luând bisericei toate drepturile avute, să-i lase numai toate sarcinile înmulțite, și să o aducă astfel în situația absurdă, de a susține cu grele jertfe niște așezăminte străine de ea, ba în ultima analiză direct dușmănoase ei.

La punctul acesta, de o actualitate mai pregnantă, președintele a chemat înaintea sinodului întreagă seria de *principii de drept*, cari mărturisesc pentru *dreptul bisericei* asupra școalelor sale, și cari ca niște îngeri păzitori vehiază la poarta școalelor creștine și naționale ale bisericei poporului românesc.

Dreptul divin — ca principiul primordial — asigură bisericei cel dintâiu drept, și cea dintâiu datorință — cu privire la școale. Doar bisericei i-s'a dat porunca dumnezească, adresată apostolilor de Domnul Nostru *Isus Christos*, învățătorul dumnezeesc al omenimei: »Mergeți în toată lumea și învățați toate popoarele«.

Același Dumnezeu, care a dat apostolilor porunca și dreptul de a învăța, a asigurat printr'un act dumnezeesc de o strălucire neperitoare, și

dreptul *limbilor popoarelor*, în cari se li-se face *învățătura*. Pentru-că a făcut D-zeu minunea de a da apostolilor, trimișii dascăli ai omenimei, darul supranatural al cunoștinței limbilor, ca să poată *învăța* pe fie-care popor în *limba sa*, și astfel fie-care popor să audă în *graiul seu* »măririle lui Dumnezeu«.

»Coborîrea spiritului sfânt în forma limbilor de foc asupra apostolilor în Ierusalim, — zicea oratorul — va lumina prin veacuri nenumărate dreptul sfânt și inalienabil al popoarelor de a primi cultura *spiritului* în limba maternă, națională. Și ori-cât se vor încerca unii sau alții de a întuneca cu puterea silnică strălucirea acestui drept, — va fi zădarnic, pentru-că el s'a coborât, cu limbile de foc asupra apostolilor în conștiința, în sufletul creștinătății, ca o manifestațiune a voinței lui Dzeu. Și noi, cari mărturisim, că toată puterea provine dela Dzeu, nu putem ascunde credința noastră, că puterea care singură se pune în conflict cu voința lui Dzeu, singură își întunecă aureola, pentru-că scris este, că ni-se cade nouă a asculta mai mult de Dzeu, de cât de oameni«.

După dreptul divin, vine *dreptul natural*, consfințit și el de ziditorul *naturei*, care ne spune, că instrucția și educațiunea e chemată să desvolte însușirile bune înnăscute, și să perfecționeze individualitatea spre ținta sa; un principiu acesta pe care, ca pe o temelie s'au pus toți pedagogii mari, neeșcepționând nici pedagogii maghiari. În privința aceasta oratorul citează din Felméri Lajos, prof. de pedagogie la universitatea din Cluj.

Tot pe partea noastră este și *dreptul istoric*, desvoltat dincoace și dincolo de »Peatra Craiului«. Incepând dela S. Stefan, care 'a stabilit, în spiritul creștinismului, că *unius linguae regnum imbecille et fragile est*, o sumă de legi, tractate de pace, — în urma războaielor religioase -- instituțiuni consfinte prin ordonanțe mai înalte, bule papali — etc. toate garantează bisericei și confesiunilor drepturi, cari prin noul proiect intenționează a li-se lua. Ear dincoace de »Peatra Craiului« dreptul s'a desvoltat tot așa, și sub principii independenți ai Ardealului, și sub stăpânirea Casei de Habsburg, devenind drept fundamental, și osie a constituțiunei, dreptul confesiunilor asupra școalelor, dreptul care și în toiul ultimei revoluțiuni ne-a fost garantat chiar și prin așa numitul articol despre uniune.

Tot așa mărturisește *dreptul pozitiv* din era constituțională, legea despre egală îndreptățire a naționalităților, legile școlare din 1868, și legile de întărire a bisericilor românești autonome.

Etica politică de asemenea cere, ca declarațiunile categorice și angaja-

mentele solemne luate, de înseși corpurile legiuitoare și promisiunile rostite de ilustrități politice ale națiunei maghiare, ca Deák, Eötvös, Kosuth, să nu fie acum desmințite.

Și este în fine *sfințenia Coroanei și Maiestatea tronului*, de unde în totdeauna și la toate ocaziunile solemne a fost enunțat principiul egalei îndreptățiri a confesiunilor și popoarelor deosebite ale patriei. Eată temeuriile protestelor ridicate de prelații români ai ambelor biserici, în contra unui astfel de atentat la drepturile esercitate prin veacuri.

Cam acesta a fost mersul de idei al discursului de deschidere în sinodul de ieri.

Ear răspunsul demn și loial a fost, că sinodul cu *unanimitate* a votat — în numele poporului de peste 35.000 suflete, cari se țin de acest district, următoarea moțiune:

Considerând, că proiectul de reformă școlară prezentat prin actualul regim, isbește în toate ideile de drept, divin și pozitiv, și atacă în mod fățiș autonomia legală a bisericei noastre române gr-cat. — Sinodul identificându-se cu atitudinea Prelaților români, protestează în numele dreptului și a dreptății în contra atentatului intenționat prin proiectul de lege al ministrului Berzeviczy;

Își exprimă mulțămăta și omagiile sale Arhierilor români și îndeosebi înalt Prea Sfinției Sale Preaiubitului nostru Archiepiscop și Metropolit de A.-Julia și Făgăraș Dr. Victor Mihályi de Apșa, rugându-l cu toată reverința și încrederea, ca să aducă la cunoștința tuturor factorilor constituționali, că întreg clerul și poporul credincios, jalus de drepturile bisericei și școlare sale, și agitat de o adâncă nemulțămire, dorește delăturarea atentatului proiectat, prin retragerea definitivă a noului proiect de reformă școlară.

Tot-odată sinodul hotărăște și însărcinează presidiul, ca prin o scrisoare circulară să comunice tuturor sinoadelor protopopești această decisiune, cu rugarea de a o primi și sprijini și din partea lor.

Eată de ce am zis, că sinodul de ieri e de importanță.

Crestături.

— **Situația politică** provocată prin violenta procedură a guvernului în șed. din 18 Noemvrie a camerei deputaților, în merit, nu s'a schimbat întru nimic. Câțiva fruntași, ca groful Andrassy Gyula, Széll Kálmán, fostul prim-ministru, au eșit din clubul liberal al partidului guvernamental, adresând scrisori publice către alegătorii lor, în cari reprobă categoric violența cu care s'a trecut peste formele de drept, dar de altfel nici un mod de rezolvare a crizei nu arată nici unul. Toată unghimea se împarte în două tabere mari, dintre cari nu știe omul, care va eși biruitoare. Aproape zilnic se țin adunări, *pro* și *contra* și se dau scrisori și telegrame de aderență și încurajare și unora și altora, dar afară de înăsprirea raporturilor și ațitarea poporațiunei, alt scop nu se ajunge. Lupta hotărâtoare nici nu se poate prevedea.

În mijlocul acestui sgomot asurzitor și al acestor valuri furioase, Majestatea Sa Regele stă așteptând, se vede, desvoltarea lucrurilor. Nici ascultarea părerilor bărbaților fruntași nu s'a început.

Tot așa, în stare espectativa se află naționalitățile, neangajându-se nici într'o parte, nici într'alta, ci continuând cu adunările de protestare împotriva reformei școlare alui Berzeviczy.

Tocmai de acea ne-a surprins părerea exprimată în Nr. de Duminecă al ziarului »Budapesti Hirnap«, care rischează a zice, că toate naționalitățile aproabă atitu-

dinea lui Tisza și Perczel. Noi, pe cât am observat ziarele românești, am susținea că asta, cel puțin în ce ne privește pre noi, nu-i adevărat.

Vine înse »Gazeta Transilvaniei« și scoate la iveală dintr'un articol suspect al »Tribunei« un pasaj, care poate să dea un temei lui »Budapesti Hirrap«, măcar la aparență.

În acel articol al »Tribunei« dl I. Slavici scrie, vorbind despre Sași, următoarele:

»... Deși au nenumărate cuvinte de a se lupta și ei contra acestui guvern. Sașii, ca oameni ai ordinii și ca cetățeni devotați față cu patria și față cu tronul, nu pot să se dea pe partea opoziției, ci sunt osândiți a sprigni guvernul, cu care nu sunt mulțumiți.

»Acelasi lucru — continuă »Tribuna« din Arad — ar fi nevoiți să-l facă și Români, dacă ar lua parte la lucrările parlamentului din Budapesta, căci nici un Român, care ține la neamul lui, nu poate să facă cauză comună cu o tovarășie de derbedei, ca cea condusă de Kossuth, fie tatăl, fie fiul, și sunt mari interese naționale, care cer ca mai ales în statul ungar Români, să se presinte ca element de ordine și razim sigur al Coroanei și monarchiei«.

Va se zică, abstrăgând chiar de la cazul concret, Români, dacă vor fi activiști, după dl Slavici și »Tribuna« lui, vor trebui să fie guvernamentali! Poftim deci »activitate«!

— **Adecă cum...?** Dl profesor *Al. Ciura*, care a contribuit cât s'a putut din partea unui om, la celebrarea cum se cade a jubileului școalelor din Blaj, publică și în »Foaia Școlastică«, organul oficios școlastic de la Blaj, un articol ocașional, în care cu surprindere cetim și următoarele:

Înțelegem și simțim jertfele imense ce le-au adus; înțelegem și așteptăm roadele binecuvântatei lor activități.

Ne închinăm memorii lor slăvite, după-cum ori-ce neam civilizat se închină memoriei bărbaților mari și a binefăcătorilor înaintași.

Și așteptăm cu drag ziua, când se va hotărî, ca neamul întreg să serbeze după merit această aniversare atât de neuitată și de scumpă nouă.

În Joia trecută s'a celebrat o sfântă liturgie de mulțumită în catedrala din Blaj, la care au servit profesori dela toate institutele noastre de învățământ, în prezența tuturor elevilor dela școalele noastre.

Am serbat singur numai aniversarea *acasă*, pentru-că nu erau încă hotărâte modalitățile serbătorii în stil mai mare.

Sinodul din primăvara trecută a luat asupra-și hotărîrea acestor modalități și așteptăm cuvântul lui decisiv pentru a putea serba după merit această marea și meritată zi.

Așteptăm atunci să vedem o mareă serbare, o dovadă de recunoștință a tuturor elevilor Blajului, cari astăzi fac parte din conducătorii intelectuali ai bisericii și neamului nostru«.

Surprinderea ce ni-o fac cuvintele dlui prof. Ciura ni-ar fi foarte plăcută, dacă ele ar fi întemeiate, și nu ne-am teme că provin numai dintr'un optimism, ori dintr'o scusabilă greșală. Până aci știam, că Blajul intenționat a abstat dela serbare în stil mai mare, motivându-se reserva aceasta cu — seceta de astăvară. Ori cât de puțin are a face lucrul acesta cu seceta, sau seceta cu jubileul unor școale, a trebuit să acceptăm motivul, în lipsa altuia.

Adevărat, că sinodul din Maiu a primit cu mare entuziasm o propunere pentru serbarea cu demnitate a aniversării de 150 ani. Dar drept scusă pentru neexecutarea acestui decis, se aducea faptul, că sinodul nefiind închis, și hotărârile nefiind publicate, hotărîrea nu era obligatoare, de acea nici nu s'a executat.

Acum înse cetim în organul școlastic, cu caracter oficios, că se așteaptă cu drag ziua când se se serbeze cum se cade jubileul, conform hotărîrii sinodului. Ce va să zică asta? Sinodul — abstrăgând dela acea că nici nu s'a redeschis la termenul statorit — nici n'a luat asupra sa să hotărască modalitățile serbătorii în stil mai mare, ci pur și simplu a rugat pe Escelența Sa Metropolitană, ca Patronul suprem al școalelor să se îndure a dispune ca să se serbeze cu toată demnitatea jubileul de 150 ani.

Bine ar fi dacă s'ar reveni asupra aceluia decis al sinodului, peste care s'a trecut, dar nu avem nici o nădejde în direcția aceasta. De aceea nu putem înțelegi observările dlui prof. Ciura și o lămurire ar fi poate de lipsă.

Din Memorandul arhierilor gr.-or.

Conform promisiunii, dăm în întregime partea din urmă a prețiosului Memorand, de care am scris în numărul din urmă:

Escelența Voastră Domnule Ministru!

Am terminat observările noastre, prin cari am relevat acele dispoziții ale proiectului de sub întrebare, pe cari noi le excepționăm. Ca rezultat al acestor observări constatăm, că proiectul cestionat nu numai pedagogicește este o imposibilitate, ci dispozițiile lui în deosebi vatămă adânc dreptul autonom al bisericii noastre. Pro-

iectul de sub întrebare în cea mai mare parte scoate afacerile școlare din cercul de competență al autorităților bisericești și prin scopul ce se pune instruirii limbei maghiare face imposibil școalelor noastre să-și împlinescă acea chemare pedagogică, pentru care confesiunea noastră își susține școalele sale. Cu adâncă părere de rău a trebuit să ne convingem, că am ajuns în astfel de situațiune, în cât factorii competenți ai bisericii noastre vor fi nevoiți a supune unei serioase cercetări întrebarea, dacă între împrejurările create prin proiectul de sub întrebare, prin susținerea mai departe a școalelor noastre confessionale, cari și materialicește apasă deja greu asupra poporului nostru miser, facem ori ba vre-un serviciu bisericii și patriei noastre?

Dar, înainte de ce ne-am hotărî la acest pas de incalculabile urmări, în conștiința patriotismului nostru sincer și din considerare pentru interesele sfinte ale bisericii noastre, cu încredere ne adresăm Escelenței Voastre și ferbinte Vă rugăm, ca proiectul de sub întrebare ori să-l retrageți cu desăvârșire, de oare-ce legile în vigoare ale patriei noastre dau înaltului guvern deplină putere de a controla școalele noastre și a-le închide chiar, dacă acelea nu ar corăspunde cerințelor legii, ori, dacă retragerea proiectului ar întâmpina greutăți, să fie schimbate dispozițiile lui astfel, ca toate drepturile confesiunii noastre asigurate prin art. de lege XX. din 1848, cum și prin Statutul organic sancționat de Majestatea Sa pe temeiul art. de lege IX. din 1868, să rămână ealterate. În ce privește ajutorul de stat, cerem nsecutarea art. de lege XX. din 1848, și în înțelesul acestei legi, nu mai puțin pe temeiul punctului VIII. din dispozițiile generale ale Statutului organic, statul, respective înaltul guvern să ne pună la dispozițiune sumele necesare pentru dezvoltarea școalelor noastre în chip corăspunzător cerințelor moderne.

Escelența Voastră Domnule Ministru!

Deși în cele premergătoare am eshauriat observările noastre, cari se refer strins la proiectul de sub întrebare, cu toate acestea credem a ne împlini o patriotică datoriță, când în legătură cu aceasta atragem atențiunea bărbaților de stat, cari de present conduc destinele patriei, asupra împrejurării, că și proiectul de lege despre care vorbim este unul dintre acele mijloace, prin cari se alterează principiile fundamentale ale pactului din 1867/8. O constatăm cu adâncă durere, căci în tendința aceasta vedem slăbirea condițiilor de întărire și fericire a statului nostru, ear noi deplin credincioși punctului de vedere al bărbaților de stat din 1867/8, suntem convinși, că și fericirea noastră proprie este condițională numai de la fericirea patriei noastre mult iubite.

Prea frumos exprimă această idee genialul și înaintea poporului nostru în veci neuitatul baron Iosif Eötvös în opul său »Cestiunea naționalităților«. »Opt sute de ani locuitorii de diferite limbi ai acestei țeri s'au simțit cetățeni ai unei țeri, cari cu privire la limbă au rămas Slavi, Români, Germani, dar pentru nici un moment n'au încetat a fi Unguri, și la cari cerbia cu care au ținut la limba lor proprie, nici odată n'a primejduit unitatea patriei, căci precum sub jugul turcesc de un veac și jumătate, astfel și mai târziu fiecare naționalitate numai în puterea și libertatea patriei comune a găsit garanța libertății sale proprii«.

Astfel propovăduște poporului său baronul Iosif Eötvös, adevăr grăind, dar puterea și libertatea patriei comune nu se poate întemeia pe prigonirea etnică a fiilor ei nemaghiari, cari nici odată în contra ei nu au păcătuit, cari sincer o iubesc, ci numai pe adevărata libertate, egalitate și frățietate. Aceasta a fost intențiunea legilor fundamentale din 1867/8, ceea-ce se adevărește pe deplin prin proiectele adresei către tron din 1861 și 1866. »Voim, ca, întru cât se poate aceasta face fără dimicarea țerii și fără jertfirea independenței ei legale, toate pretensiunile naționale ale compatrioților nostri de altă naționalitate să fie asigurate prin legi« — astfel glăsuște adresa către tron a dietei din 1861, ear în proiectul de adresă al lui Francisc Deák din 1866 se cuprind următoarele: »Majestatea Sa să ne ofere puțința și privilegiul pentru regularea raporturilor noastre interne astfel, ca prin satisfacerea mulțamitoare, dreaptă și echitabilă a tuturor cetățenilor patriei noastre de ori-ce naționalitate și religione, țeara să devină iarăși puternică, spre a putea fi stălp neclintit tronului și statului«.

Și de fapt în acest spirit a fost încheiat pactul din 1867/8, care a fost chemat nu numai să reguleze raportul țerii față de monarch și față de ceeaaltă parte a monarchiei, ceea-ce s'a servit prin art. de lege XII. din 1867, ci a avut chemarea, ca pe temeiul marilor principii de libertate, egalitate și frățietate să resoalve și cestiunea confesiunilor și naționalităților din țeară. Espresiunea pozitivă a acestei resolvări sunt art. de lege IX. și XLIV. din 1868 despre confesiunea

gr.-orientală, respective despre egala îndreptățire a naționalităților, despre cari legi tocmai în zilele acestea presidentul de acum al consiliului de ministri a zis, că acelea cuprind în sine promisiunile serbătorești ale națiunii maghiare.

(Va urma).

RĂVAȘUL CLUJULUI

— **La fondul reuniunii femeilor »Sf. Maria«** au contribuit solvânduși taxele de membre, Véd. Ana Rădean n. Boroș membră fu-d. 20 coroane, Paraschiva Gogan, Hermina Moldovan, Raveca Tripon ca m. ord. cu câte 2 coroane.

— **Serata tinerimei.** Luna lui Noemvrie a fost o lună foarte plăcută pentru Români din Cluj. Ni-s'a dat prilej să ne putem întâlni la trei serate. A început tinerimea cu serata comemorativă, îndată după aceea a urmat admirabila serată a reuniunii femeilor »Sf. Maria«, și acum cătră sfârșitul lunei tinerimea ne-a invitat de nou la serata, sau mai bine zis *concertul*, împreună cu dans. Am fost înainte informați, că tinerimea se pregătește cu zel, ca serata, să succedă bine, ceea-ce a și trebuit să facă, căci după o serată ca cea a Reuniunii femeilor, nu era ușor a aranja o altă serată. Zelul tinerimei a fost încoronat cu succes — moral, despre cel material tace cronica. Am zis mai sus, că mai bine numim serata aceasta *concert*, și cu tot dreptul, căci după-cum se vede și din programul publicat în »Nrul trecut, au fost numeroase punctele de chor și orchestră. Chorul a fost condus de medicinistul *B. Basiota*, ear orchestra de medicinistul *V. Muntean*. Cu plăcere constatăm, că amândoi și-au achitat cu onoare rolul și publicul a rămas pe deplin mulțumit atât cu prestațiunile chorului, cât și cu ale orchestrei. Mai ales ne-a surprins orchestra, așa de bogat înzestrată. Declamarea D-lui Nițescu încă a plăcut publicului, dar mai bine i-ar fi plăcut, dacă ar fi predat vre-o bucată românească. Mult haz a stîrnit simpaticul *I. Hătegan* cu predarea anecdotei »Caii Țiganului« și la dorința publicului, cu predarea încă alor două anecdote.

După sfârșitul părții literare și musicale a programului, am trecut la partea aceea, care era așteptată cu drag de tineret, la dans. A fost o petrecere frumoasă și — dacă considerăm, că a ținut până la ziuă, trebuie, că a fost și plăcută pentru dansatori.

Public a fost cam puținel, în proporție cu marea sală a *Redutei* — cu deosebire jurul a fost slab reprezentat. Ca scusă poate, că vor aduce timpul urit, faptul că a doua sară a fost prinderea pos:ului, când și așa fie-care familie își face *petrecere!*

De încheiere gratulăm D-lui president Dr. Poruțiu și tinerimei pentru frumosul succes moral al seratei și le mulțumim pentru plăcerea ce au procurat-o publicului, care a rămas perfect mulțumit.

Cu 1 Decemvrie începe nou abonament

la
„Răvașul“ Pe $\frac{1}{4}$ de an costă 90 fil
„ $\frac{1}{2}$ „ „ „ 1'60 „
„ $\frac{3}{4}$ „ „ „ 2'50 „

Restanțierii să binevoiască a-și achita datoria!

Răboiul din Asia.

La Port-Arthur.

E mai bine de o jumătate de an, de când Japonezii cucerind pasul Kincian au rupt ori-ce legătură între Port-Arthur și armata de pe uscat și deatunci incoace atacurile Japonezilor în contra fortăreței au fost neîntrerupte. Cu toate acestea garnisoana din fortăreață s'a apărât cu o admirabilă vitejie, cauzând Japonezilor pierderi foarte mari. Garnisoana din Port-Arthur e admirată de întreagă lumea. Comandantul Stössel conduce apărarea cu multă istețime și însuflețire. El însuși împreună cu oficerii a luat parte la lupte, prin ce a însuflețit pe ostași. Ziarul »Echo din Paris« în semn de admirațiune față de Stössel a pornit o colecție, pentru a i-se cumpăra o sabie de onoare. În puțină vreme s'au adunat la 10,000 franci.

Pe câmpul de luptă din Mandjuria.

Din cauza gerului celui cumplit, se dau lupte puține și neînsemnate. Însuflețirea Japonezilor nu e nici pe departe așa de mare, ca la începutul răboiului. Au avut pierderi foarte simțitoare, fără ca să aibă ceva câștig în urma lor. Ostașii încep să nu mai aibă încredere în conducători, acuzându-i, că nu s'au știut folosi de învingerile de mai înainte. Peste tot între Japonezi e mare amărăciunea: a jertfit mult și au câștigat puțin. În 27 Noemvrie dim. Japonezii au început un atac contra Rușilor, dar fără nici un rezultat. Cătră sară lupta a încetat din cauza întunecului și a viforului cumplit, ce începuse.

CĂRȚI DIN ORI CE PĂRȚI.

Tractul Bethleanului, Noemvrie 1904.

Fruntașul elev al Blajului, Michail Făgărășian, care în 26 April a. c. n. a împlinit 70 de ani, în ziua Archangelului Michail (21 Noemvrie n. a. c.) a ajuns să-și sărbătorească a 70-a onomastică. Preoții din tract îl iubesc nu numai ca șef și protopop, ci ca pe Patron și părinte. Aceasta iubire și-au manifestat-o dinșii și până acum în tot anul prin scrisori de gratulare. În est-an însă n'a fost așa. În ziua de Michail, protopopul nostru intrase în biserică pe la 7 ore dimineața ca de obicei, să slujască Sf. Liturgie poporului său din Teure. Scrisori de gratulare dela nime nu sosiră. Am vătămât pe cutare preot — își zise bătrânul în sine — și apoi și cei mici și slabi, dacă se unesc își pot manifesta nemulțumirea prin tăcere, prin proteste ș. a. Chiar pe când se lupta protopopul nostru cu aceste gânduri precum s'a aflat mai târziu, după evanghelia utreniei și la începutul catavasiilor, eacă preoții din tract: Ioan Bulbuc din Minthiu, Samson Onighi din Malin, Simion Popan din Figa, Ioan Botean din Nușfalău, Augustin Cheresteș din Beudin, Grigore Rus din Odorheiu, Grigore Murășan din Șireag, Nicolae Pop din Nimigea-maghiară, Belciug din Prislop, Ioan Mititean din Cociu, George Manciu și Pompeiu Făgărășan din Teure, Ioan Nagy din Rusuri, unul lipsea din întreg tractul dar și acela fu supliniți prin Ioan Pop din Maluț, tractul Sănmargitii, toți unul ca unul, reverențați, în odăjdii sfinte, ca un stol, apar în biserică și prin mijlocul poporului înaintează către altar, întră acolo, fie-care în tăcere ștrânge mâna bătrânului Făgărășan, încunjură pristolul și-l iau în mijloc. »Cei asta? întrebă bătrânul iubilant. La zarea facelor de pe altar se ved jucând ca două mărgele cristaline, două lacrimi în ochii iubilantului... La eșirea cu Sf. daruri unul din frați începu »Pomeneste, Doamne, pe șerbul Tău preot Michail intru împărăția Ta cea cerească, acum și pupurea și în veci vecilor«. La sfârșitul Sf. Liturgii fratele Ioan Bulbuc din Minthiu-român ține o predică foarte frumoasă despre însemnătatea sărbătorii și în resuflul când bătrânul iubilant vrea să zică ceva, preoții se grupează în fața lui și fratele Ioan Botean din Nușfalău pe lângă o vorbire în care îi arată ce a îndemnat pe preoții tractuali să vină să concelebreze laolaltă Sf. Liturgie îi predă un »Album« legat în catifea cu copcii aurite, pagina primă albastră, reprezentând mândrul nostru tricolor, pe care iubilantul mai adese și-a exprimat dorul să-l punem pe mormântul lui, când va muri. Albumul s'a făcut din ofertele preoților tractuali. La timp bun a sosit din Bistrița și o scrisoare de următorul cuprins pe care v'o comunicăm aci spre publicare:

»Reverendissimului Domn Michail Făgărășan, protopop v.-președinte la »Coroana« etc. etc. în Teure Eminentului elev și teolog al Blajului Demnului preot al Sionului român, Zelosului și Veteranului Protopop tractual, Păstorului, care în veci nu-și lasă turma, Luptătorului neînfrânt în valul de 5 decenii, Capului neîntrecut de familie română, Fundatorului »Schinteiei« Fundatorului și v.-președintelui »Coroanei«, Românelui vecinic verde ca stejarul. La onomastica-i septagenară închinăm iubirea și gratularea noastră! Mulți ani fericiți să trăiască!!!

Bistrița 21/8 Noemvrie 1904. »Coroana« instituit de credit și economii, societate acționară în Bistrița. Dr. Gavriil Tripon m.-p., Dr. Alesandru German m. p., Vasile Borda m. p., Sever Groze m. p., Matheiu Șirincan m. p., Dr. Iulian Pop m. p., Emil Chifa m. p., George Micu m. p.

După Sf. Liturgie am mers în procesiune cu toții și am sfințit frumoasa școală, de piatră și cărămidă, ridicată anul acesta în Teure la stăruința iubilantului. Aceasta școală ar face onoare și unui oraș nu numai unui sat simplu ca Teurea. Atunci ne-am aflat, că noi suntem numai niște epigoni în fața unui gigant, căci pe când noi ne-am încercat să-l surprindem cu un modest album, El ne-a surprins c'o falnică școală în locul celei scunde de lemn, de care știam noi preoții tractuali. Celea mai frumoasă așezăminte în Teure în adevăr sunt tocmai școala și biserică. Sub protopopia Făgărășanului iubilant s'au mai ridicat biserici de piatră în Minthiu-român, Șireag, Șintereag, în Figa, biserică și școală de piatră, în Malin. Să lucră acum la ridicarea de biserici sub cărmuirea sa mai la toate parochiile din tract. Tot sub dînsul s'au ridicat superedificate și case parochiale în Beudin, Nușfalău și Rusuri, unde se aflau niște case parochiale atât de scunde, încât câinii săreau pe ferestrii și mâncau pâinea copiilor de pe masă.

După sfințirea școalei a urmat masă în casa ospitală a iubilantului. Iubilantul a tostat pentru Escelenția Sa Episcopul diecesan, preoții în onoarea iubilantului, după-care lucru ne-am depărtat, dorind iubilantului nostru protopop tractual să ajungă pe lângă floarea vieții, în care se află astăzi și sărbarea onomasticea de 100 ani! Până

atunci îi zicem: »mergi înainte icoană vie a virtuții române reînviată! Trebuie nouă să ne dai biografia până ești încă în viață cu toată modestia ce Te caracterizează; lumina nu se pune sub obroc. Dă-ne, datele din care să învățăm cum următorul săracului molomeșter din Șintereag, care mergea pe jos câte 3 zile cu desagiile cu merindea pe umăr, până la școalele Blajului unde a făcut gimnasiul și teologia, cum zic, a ajuns... fundator la 2 bănci: »Schinteia« din Teure și »Coroana« din Bistrița, șef la un tract unde se ridică școale și biserici de piatră; tată de familie fără păreche în diecesă și pe de asupra Domn absolut, fără datorii și stăpân a sute de jugere de pământ și păduri în țara, unde la umbra brazilor.. mai doarme încă și astăzi vėduva Docia cu brațele încleștate pe lângă trupul bărbatului său mort... Michailu.....

Ingenunchiatul.

DE PESTE SĂPTĂMÂNĂ

— În postul Crăciunului, în toate Duminecile și sărbătorile se vor ține în biserică gr.-cat. din Cluj, și după amiază, la Vecerne, predici. Aceste predici, sistemisate la dorința reuniunii femeilor »Sf. Măria«, se vor întocmi cu deosebită considerare la acei servitori și servitoare din Cluj, cari prin slujba lor, sunt impedeți a merge la biserică înainte de amiază la Sf. Liturgie. De acea apelăm la simțul creștinesc al stăpânilor, ca să îndemne pe cei-ce îi au în serviciu, a cerceta sf. biserică. Inceputul serviciului de d. a. se face totdeauna la 4 oare, și ține cam un ceas.

— Misiuni poporale în Diecesa Lugojului. Tinerul protopop din Orăștie, Dr. Valer Traian Frențiu, după-cum aflăm cu bucurie, a hotărât să introducă misiunile poporale în parochiile din districtul seu. Cea dintăiu misiune va avea loc, după-cum e plănuț, în marea comună Cugir, în zilele 15—17 Decemvrie n. a. c. După aceea îndată se vor începe misiuni în Orăștie, în zilele de 17—19 Decemvrie înainte tocmai de sărbătorearea Sf. Nicolae, care este hramul bisericea gr.-cat. de acolo. Aceste misiuni vor fi cele dintăiu în Diecesa Lugojului, cu timpul înse se vor face în întreaga diecesa, fiind asta dorința Episcopului Dr. V. Hossu. — Eată adevărata cale spre »activitate«, la care sunt chemați preoții noștri.

— Sinodul protopopesc de toamnă a tractului protopopesc gr.-cat. al Clujului s'a ținut în 1 Dec. n. în casele parochiale din Cluj. Despre însemnătatea principială a acestui sinod vorbim la alt loc. Aci ne restringem a da un scurt raport.

Conform circularului convocator, trimis tipărit fiecărui preot, la 7 oare s'a celebrat s. liturgie, de cătră protop. Dr. Dăianu și capelanul Iuliu Florian, red. nostru. La sfârșitul sfinte liturgii s'a făcut rugăciune publică pentru M. On. Ioan Pop, parochul Gilăului, care este greu bolnav. — Sinodul s'a deschis la 9 oare în spațioasa cancelarie protopopească. Cuvântul de deschidere, în care președintele s'a ocupat cu cele mai importante chestiuni ale bisericea, congrua și reforma proiectată școlară, și care am dori să se publice în întregime, a făcut escelentă impresie și a fost adese-ori subliniat de aprobările unanime ale întregului sinod. — Dl jude de tablă Vas. Hossu, curatorul bisericea din Cluj, s'a și grăbit a propune, ca să treacă întreg la protocol, ceea-ce s'a primit cu aclamațiuni. Erau de față la sinod aproape toți preoții din tract și câte 1—2 reprezentanți mireni din fiecare parochie, între cari am remarcat pe d-nii Vasile Hossu, jude la tabla regească din Cluj, Leontin Pop, curatorul primar al bis. din Cluj, Vas. Ranta Buticescu, jude reg. în pens. și mai mulți învățători. Notari ai sinodului au fost designați Emil Pop, preot și Ioachim Pop, inv. în Feneșul-săsesc.

După raportul presidial, despre schimbările personale în cler și corpul învățătoresc, starea școalelor, rezultatul examenelor, executarea hotărârilor de mai înainte, misiunile poporale, etc. — Dl Emil Pop a făcut în legătură cu raportul pres. și cu cuvântul de deschidere o propunere, cu privire la reforma școlară proiectată, care s'a primit unanim. (O publicăm în fruntea foii).

După aceea tot dl Emil Pop a exprimat dorința clerului de a se redeschide sinodul archidicesan, ceea-ce asemenea s'a primit unanim.

Magnif. D. Vasile Hossu, a prezentat apoi o moțiune, exprimând dorința mirenilor de a lua parte și a li-se da loc în viața organică a bisericea, în sinoade diecesane mixte, care, după o desbatere asupra formei și stilisărei propuneri, s'a admis, cu majoritate de voturi, în sensul ca să fie rugat Esc. Sa Metropolitan să convoace sinod mixt, și în legătură cu ceialalți archierei, se prepare convocarea unui congres mixt al întregii provincii metropolitane.

Primindu-se raportul bibliotecarului Valer Pop, care și-a dat abdicerea, după gestiune de 3

ani, a fost ales bibl. dl Iuliu Florian, capelan în Cluj.

Pentru censurarea rațiunilor fondului tractual, și a budgetului s'a ales o comisiune de 5, compusă din preoții, Eliseu Moga, Ioan Mihalca, învățătorul Nicolau Maier, și curatorii Ioan Maier din Gilău și Dem. Caian, din Feneșul-săsesc. La 12 oare ședința sinodului s'a suspendat și s'a redeschis la 3 ore d. a. Rațiunile fondului tractual și dudgetul pe 1905 s'au primit și cassarului V. Pop i-s'a dat absolut. În locul dânsului a fost ales cassar Iuliu Florian, capelan, ear în locul lui Basil Micușan, controlor a fost ales Eliseu Moga, preot în Apahida. De notar al comitetului fondului a fost ales Emil Pop, paroch în Feneșul-săsesc. S'au votat următoarele ajutoare: Școalei din Gilău 120 cor. școalei din Thiurea, ajutor stabil, ca întregire de salar, 80 cor., școalei din Chintău 40 cor., școalei din Ardeova, adaus la salarul învățătorului, 20 cor., școalei din Arghiș, rechisite școlare în preț de 30 coroane.

S'a primit și votat un regulament intern pentru administrarea fondului tractual.

În fine sinodul s'a închis, printr'o scurtă cuvântare a protopopului, la oarele 5 d. a.

— Adunare. Învățătorii gr.-cat. din districtul protopopesc de Baia-spie, membri ai Reuniunii învățătorilor gr.-cat. din Ctetele Sătmar și Ugocia își vor ține adunarea filială ordinară de toamnă la 5 Decemvrie st. n. 1904 în sala școalei conf. gr.-cat. din Dumbrăvița (Szakállasdombó).

— Hymen. Dl Basil Moldovan, fost catichet în Cluj, și redactor al foii noastre și-a celebrat logodna cu D-șoara Eugenia Ioanovici, învățătoare în Gilău, la 24 Noemvrie n. în Blaj, în cercul familiar al logodnicei.

— Curs de musică pentru dirigenții pe coruri. Dl I. Vidu din Lugoj cu 1 Dec. v. deschide un curs de 6 săptămâni (până în 15 Ian. v. 1905) pentru dirigenții de coruri vocale. Cei ce voiesc să ia parte la acest curs, să se anunțe dlui Vidu în Lugoj până la 28 Nov. v. Au să plătească la începutul cursului o tacsă de 30 coroane. Costul, cuartirul și întreagă întreținerea costă lunar 40 cor. — Afară de oarele de teorie și instrumente, cei înscriși vor trebui să ia parte în toată sara la oarele de repetiție ale »Reuniunii rom. de musică din Lugoj«, pe cum și Dumineca la serviciul dzeesc, când cântă corul mic, iar în sărbătorile Crăciunului, Botezului și Anului nou, au să fie de față în biserică la conducerea corului mare al »Reuniunii«.

Necrolog. Ana Rusu născ. Berkovszky, soția dlui Ioan Rusu, învățător pensionat din Șintereag, după un morb greu și îndelungat, împărțită fiind cu ss. taine, a reposat Joi în 24 Nov. st. n. 1904 la 9 ore seara, în al 50-lea an al ețății și 31-lea al fericeite căsătorii.

— Fără îndoială cel mai bogat călindar românesc, care aduce folos neprețuit ori căruia cărturar român este »călindarul Poporului Român« apărut în tipografia »Poporul Român« din Budapesta. Acest călindar conține pe lângă articolele despre dare, procese și legea despre intruniri și statistice interesante, tabele folositoare, cum e cea despre calcularea cametelor, precum și lucrări de ale valoroșilor scriitori români St. Iosif, George Coșbuc, un articol scris de distinsul deputat român Dr. Aurel Vlad și peste 40 alte articole. E împodobit cu 107 ilustrații bine reușite și se extinde pe 210 pagini mari. Prețul este 40 fil. plus 10 fil. porto poștal.

Cine comandă mai mult de 15 esemplare primește 15% rabat.

Se află de vnzare la Tipografia »Poporul Român« în Budapesta VII. Amazon-u. 6—8.

CĂRȚI NOUE ȘI REVISTE

— »Sămănătorul«, revistă literară săptămânală. București, strada Regală 6. Abon. 10 lei pe an.

Numărul 45 din anul III. cuprinde: Pomenirea lui Stefan Cel-Mare, de N. Iorga, din care vedem, că neobositul scriitor, din belșugul uimitor al muncii sale a mai scris o carte nouă, cu titlul de mai sus. de 107 pag. cu mai multe clișee. — Podul înalt, poezie de St. O. Iosif; Povestea Moșului, de George Stoica; Elegie, trad. de D. Anghel; Cronică, de Iorga și I. Scurtu. În această Cronică dl Iorga înseamnă următoarele despre iubileul școalelor din Blaj:

»La Blaj s'a serbat acum câteva zile aniversarea a 150 de ani dela înființarea acelor școli românești, cari au adus neprețuite foloase culturii neamului nostru în părțile ardeleni și ungurești. Imprejurările grele prin care trec România de dincolo și o prudență care e poate exagerată au făcut ca sărbarea să se petreacă în proporții foarte modeste: slujbă în catedrală, cuvântări cătră școlari și un număr festiv al »Unirii«. Acesta să începe cu o frumoasă poezie de Emil Sabo. Dintr'un articol tipărit cu acest prilej în »Lucaferul« din Budapesta aflăm, că se pregătește, că s'ar fi aflând chiar sub tipar, o istorie a școlilor Blajului. O așteptăm cu bucurie, căci pe departe n'avem monografiile de așezăminte culturale ce ne-ar trebuic«.

Intr'alt loc dl I. Sc. înregistrează articolul din »Lucaferul« al dlui Ciura, despre școalele Blajului »al căror iubileu de 150 ani s'a sărbătorit în toată liniștea, poate cu prea multă liniște, deunăzi«.

